

برنامه ریزی درسی

محمدجواد دژکوهی^۱

^۱دانشگاه فرهنگیان/پروفسور شهید رجایی فارس

چکیده

برنامه ریزی درسی چیست؟ هدف از برنامه درسی چیست؟ پاسخ به این سؤالات و سؤالاتی از این قبیل و نیز تعاریف و تحولات برنامه ریزی درسی به طور نسبتاً مفصلی در این مقاله آورده شده است. به طور مثال در این مقاله توضیح داده می شود که هدف از برنامه درسی در واقع جهت دهی به فعالیت های یاددهی - یادگیری فراگیر می باشد و نشان می دهد هدف نهایی آن چگونه یادگیری و شیوه و چگونگی اندیشیدن توسط فرد فراگیر است. در این پژوهش ابتدا تاریخچه برنامه ریزی درسی از گذشته تا حال را مورد بررسی قرار دادیم و سپس با استفاده از تعارف اندیشمندان مختلف برنامه ریزی درسی را معرفی کردیم و سپس به طرح و بررسی قلمروهای برنامه ریزی درسی پرداختیم و در نهایت به معرفی عناصر برنامه ریزی درسی پرداختیم. هر یک از مراحل برنامه ریزی درسی دارای عناصری هستند که به طور منظم باید مورد توجه عملی قرار گیرند. ارزش محتوای آرایه شده در هر یک از موضوعات علمی و هر یک از دروس در گرو صحت و همخوانی آن با نظریه ها و یافته های معتبر روز است. مفاهیم، اصول، فرضیه ها و روش هایی که زمانی مطرح بوده ولی در حال حاضر معتبر نیست حتی اگر از تناسب با ویژگی ها، توانایی ها و علایق یادگیرندگان نیز برخوردار باشند، مفید و ارزشمند نخواهند بود. در برنامه ریزی درسی به ندرت به محتوا و مقاطع تحصیلی و ارتباط آن با دروس تحصیلی دیگر توجه می شود. یک فرایند برنامه ریزی هنگامی موفق می شود که جامع باشد. در این مقاله از روش کتابخانه ای استفاده شده است.

واژه های کلیدی

برنامه ریزی درسی، یادگیری، تدریس، آموزش

ضرورت تحقیق و پژوهش و نیاز به برنامه ریزی

در هر جامعه ای متخصصان تعلیم و تربیت اعتقاد دارند که شکوفایی و رشد و سعادت اجتماع به کمک نظام تربیتی مترقی و علمی و سالم حاصل می گردد. به عبارتی یکی از طریق اساسی افزایش بهره وری و تسریع رشد یافتگی فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی اعتلاء کیفیت نیروی انسانی است. که این ارتقاء و تکامل به مدد تعلیم و تربیتی فعال و پویا و سازنده امکان پذیر است. چنین امکانی هنگامی فراهم خواهد شد که دست اندرکاران نظام آموزشی جهت دستیابی به این امر مهم به برنامه ریزی سنجیده آموزشی و درسی اقدام نمایند. محتوای برنامه های درسی دربرگیرند. اساسی ترین خط مشی ها برای رسیدن به

هدفهای آموزش و پرورش است. بنابراین لازم است در تهیه و تدوین آنها نهایت دقت اعمال شود تا جوابگوی نیازهای ناشی از تحولات سریع علمی و تکنولوژی و اقتصادی اجتماعی باشد.

مقدمه

واژه برنامه درسی در آموزش و پرورش کشور ما یک واژه جدید است که تاکنون به وسیله افراد مختلف براساس معانی متفاوتی که از این واژه به عمل آمده است، مورد استفاده قرار گرفته است. برنامه درسی به عنوان مسئله مورد علاقه بشر، تازگی نداشته و عمر آن به قدمت عمر انسان می رسد. رهبران سیاسی، فیلسوفان و نظریه پردازان اجتماعی، معلمان، والدین و متخصصان علوم تربیتی توجه خاصی به این پرسش داشته اند که چه چیزی باید آموزش داده شود؟

برنامه ریزی جزئی از زندگی انسان است و زندگی بدون برنامه، بی نظم خواهد بود، هر دولتی تا برنامه کارش را ارائه ندهد، از مجلس رای اعتماد نمی گیرد، هر وزارتخانه ای که برنامه نداشته باشد، در اداره ی امور و تخصیص بودجه و توزیع آن با مشکل مواجه می شود، مدرسه بی برنامه، بی نظم است، مدیر بی برنامه قادر به اداره ی مدرسه نخواهد بود، همین طور کلاس بی برنامه مغشوش و معلم بی برنامه هم باطل کننده عمر و فاسدکننده ی بیت المال است. بدون شک رسیدن به هدف های واقعی آموزش و پرورش که به ایجاد تغییرات مطلوب بر رفتار و نگرش فراگیران منجر می شود به کسب مدارج علمی، پرورش فکر و مهارت های فنی منتهی می گردد. نیاز به برنامه ریزی همه جانبه احساس می شود؛ که یکی از این جنبه ها توجه به برنامه ریزی درسی است.

برنامه ریزی درسی با یادگیری ارتباط نزدیکی دارد و به طراحی عناصر و عوامل مختلف آن مربوط می شود. فرایند یادگیری تابع عوامل مختلفی از جمله: استعداد و تواناییهای فراگیرنده، محتوای برنامه درسی، نقش معلم، ارتباط متقابل شاگردان، فضای یادگیری، وسایل یادگیری و... می باشد که هر یک در جریان و چگونگی یادگیری تاثیر دارند. این عوامل باید بصورت مجموعه ی به هم پیوسته عمل کنند و هر عامل جزئی از کل محسوب شود. برای مثال محتوای برنامه درسی بنابه شناخت و برداشت از ویژگیهای دانش آموز انتخاب می شود و فعالیت های معلم نیز با توجه به فراگیرنده و نوع محتوا انجام می گیرند. پس بنابر توضیحات بالا برنامه درسی عبارت است از مجموعه قواعد و ضوابطی که به همه ی عوامل و عناصر یادگیری منطق و سازمان میدهد و به فعالیتهای یادگیری نظام می بخشد. (۱)

تاریخچه برنامه درسی